

## Seksualno zlostavljanje djece



Postoje priče koje „po difoltu“ šutimo i ne čujemo, nespremni da se nosimo i sa samom mogućnošću postojanja količine emotivnog bola koje one u sebi nose.

A šutnja ih hrani. Šutnja ih održava uvijek živima. Šutnja nerijetko boli više od same priče...

"Nemojte se toga plašiti, napravite čitavu buku oko problema zlostavljanja djece, jer djeca sama to ne mogu učiniti!" - poručila je javnosti jedna gospođa, sa skupa održanog na temu zlostavljanje, sad već davne 2000. godine.

Tačno tako! Djeca ne mogu sama to učiniti.

Zato o seksualnom zlostavljanju djece pričajmo...naglas!

Seksualno zlostavljanje počinje i dešava se najčešće u periodu intenzivnog djetinjstva, tamo između četvrte i desete godine, kad je dijete najprijemčivije na emociju, na prijatnost, na povjerenje...na let. Prema istraživanjima „tamna brojka“ djece koja su doživjela neki oblik seksualnog zlostavljanja, daleko je veća od one koju imamo na umu...svako 5. dijete...nažalost!

Pod seksualno zlostavljanje djece podvodi se svaki oblik manipulativnog ponašanja u kojem ih odrasla osoba prisiljava na učestvovanje u nekoj seksualnoj aktivnosti koja, osim polnog, uključuje oralni i/ili analni odnos, masturbaciju, milovanje polnih organa, voajerizam ili izlaganje pornografskim videosnimcima, knjigama, časopisima i drugim sličnim erotskim i porno materijalima....a sve u cilju zadovoljenja seksualne potrebe odraslog!

Najčešći počinitelji (čak do 80%) su djeci poznate, bliske i drage osobe: roditelji, rođaci, porodični prijatelji, vaspitači, profesori... koji svoje patološke ciljeve obično ne ostvaruju silom i fizičkim nasiljem, nego suptilnom manipulacijom - nagovaranjem, potkupljivanjem, pritiscima, prinudom...

Sve počinje povjerenjem! Dijete lako stupa u interakcije sa osobama „od povjerenja“, jer zaboga, nikad nije bilo razloga za sumnju - odrasli „od povjerenja“ su oni koji vole dijete i znaju šta je ispravno! Zato bez sumnje i dileme dijete „prati igru“.

Pa ipak...negdje u djetetu zvoni onaj glasić - Sam čin mu je traumatičan...jer ono ne shvata šta mu se dešava, ne postoji „folder“ u koji može smjestiti to iskustvo i kreće krug konfuzije, koji se ubrzo širi u pravcu pitanja: Zašto se ovo dešava baš meni??!

U tom se dijelu traume prvi put formira kod djeteta osjećanje da je „pogrešno“, da nešto s njim nije u redu, da je nečim moralo izazvati tako abnormalnu situaciju... i posijano je sjeme KRIVICE, koja najjasnije boji traumu i dugo nakon što je ista završena, održavajući je uvijek živom ispremnom da definiše životne situacije.

Krivica - što nije u stanju zaustaviti zlostavljanje, što misli i/ili osjeća da je "pristalo"na zlostavljanje, što nije reklo NE, što je reklo nekome - ako jeste, što nije reklo nikome - ako nije...

Nažalost, cijela priča se ne zaustavlja ni tu, kod krivice, koja je sama po sebi težak „krst na leđima“.

Dijete dalje upada u sistem ambivalencije :

- Prema zlostavljaču, kojeg istovremeno voli i mrzi. Osjeća ljutnju, jer je to neko blizak na koga bi se trebalo moći osloniti, pa ipak radi nešto djetetu nejasno, ali podsvjesno loše. Dalje, dijete je u procjepu između straha od zlostavljača i želje da ga zaštititi.
- Prema roditeljima i drugim bliskim odraslim osobama koje nisu u ulozi zlostavljača osjeća ljutnju, jer ga ne štite, a trebali bi (veliki su i jači). Osjeća strah od gubitka njemu važnih odraslih osoba; strah od toga da će biti odvedeno od kuće...i istovremeno ljubav i želju da i njih zaštititi od „loših vijesti“.
- Prema sebi: osjeća ljutnju, jer nastoji osmisliti iskustvo zlostavljanosti vjerom da je nešto u njemu uzrokovalo zlostavljanje, te da je na neki način „pogrešno“ i zaslužilo da bude zlostavljano, a istovremeno razvija sliku dobrog zlostavljača...Osjeća se izolovano, jer nešto "nije u redu sa njim"; osjeća se usamljeno u svojim iskustvima; osjeća se slabim, jer ne može pričati o zlostavljanju...tužno je, jer osjeća da je nešto izgubilo, da mu je nešto oduzeto, da je "prerano odraslo", tužno je, jer ga je izdao neko kome je vjerovalo ... A sa druge strane osjeća sažaljenje prema sebi i želju da sve prestane i da bude zaštićeno.

Provejava iz cijele prethodne priče onaj osjećaj ili doživljaj djeteta, koji nerijetko boli više od same traume, osjećaj djeteta da je potpuno samo na svijetu, prepušteno sebi, bespomoćno...da nema nikog da ga zaštiti! Sa nijemim vriskom na usnama za očuvanjem ugleda i zaštitom od daljeg ponižavanja i zlostavljanja.

A manipulator, vrlo svjestan svih teških osjećaja u djetetu, perfidno koristi situaciju i nastavlja „igru“ po utvrđenim pravilima: prijetnjom, zastrašivanjem ucjenama, obavezuje na šutnju i čuvanje tajne.

Najčešći manipulatorski manevar je pozivanje na odgovornost prema porodici i cijelom porodičnom sistemu - onaj ko prvi progovri biće odgovoran za „razaranje porodice“, za stigmatizaciju, za nesreću i bol najdražih.

Težak teret za mala leđa! Lakše je ćutati, misli dijete. Lakše je da boli samo njega, samo njegova bol, nego da bude „OPET KRI V“ za još jednu bol...

Smatrajući da će posljedice, koje pretpostavlja da će nastati pričanjem svoje boli, biti veće od same traume u kojoj se našlo...dijete ćuti.

Nerijetko, godinama kasnije i dijete u odraslom ćuti... razmišljajući: puno je stvari koje bi moralo proživjeti pričanjem, i ne samo bol porodice, već i...osjećaj sramote što mu se to desilo, eventualnu osudu, sažaljenje ili podsmijeh kad progovori...i kako da objasni osjećaj prijatnosti....o koji se i samo sapliće svaki put.

Objasnićemo mi, prijatnost je stanje koje prirodno prati relacije sa nama bliskim ljudima, sa ljudima koje volimo ili poštujemo. Otud i ona ambivalencija prema zlostavljaču. Nema u tom dječijem osjećaju prijatnosti ništa ni loše, ni pogrešno. Ni prljavo, kako često dijete osjeća. Ni fiziološki nema ništa pogrešno, jer koliko god malo i koliko god dijete, anatomski je prirodno da pod odeđenim okolnostima organizam proizvede osjećaj prijatnosti. Fizičke reakcije na seksualnu stimulaciju samo pokazuju da nečije tijelo ima zdrave biološke funkcije. Ni pod kojim okolnostima ove reakcije ne ukazuju da dijete uživa u zlostavljanju! Seksualni napad je nezakonit i nemoralan čin bez obzira da li neki postupci zlostavljača izazivaju tjelesnu prijatnost kod napadnutog djeteta. Kod velikog broja slučajeva dijete ne razumije šta se dešava.

I tačka! Nije do djeteta, nije do „pogrešnosti“ već do ljudske prirode.

Manipulator, zlostavljač i računa na ljudsku prirodu i na faktor konfuzije u psihi djeteta koje ove i ovakve informacije niti posjeduje niti osjeća.

Zbrka za pročitati?? Kad ovako izgleda na papiru, zamislite kako izgleda u duši djeteta!

Posljedice ovakve traume su mnogostruke i dalekosežne, jer ovo nije jedan od onih problema koji „prođu sa odrastanjem“.

Najevidentnija posljedica je gubitak povjerenja u ljude.

A cijeli spisak je dug...

- razvijanje intenzivnog straha od odbacivanja,
- nisko samopoštovanje i samovrednovanje,
- osjećaj gubitka kontrole nad sopstvenim životom i tijelom,
- poremećaji u razvoju ličnosti i identiteta, naročito seksualnog identiteta,
- poremećaji pamćenja,
  
- loši socio-emotivni odnosi (hladni ili manipulativni; nerijetko žrtva zlostavljanja „po difoltu“ ulazi u relacije sa emocionalno hladnim tipovima ličnosti sklonim sadističkim oblicima ponašanja, nadajući se, nesvjesno, da će naknadno pod „svojom kontrolom ispraviti nanijetu joj štetu“...)
- poremećaji ponašanja (asocijalno ponašanje, antisocijalno, devijantno, agresivnost, autodestruktivnost, ovisnost, promiskuitet...)
- povlačenje u sebe,
- naučena bespomoćnost,
- permanentan osjećaj krivice,
- usvajanje uloge žrtve,
- razvoj fobičnih ponašanja,
- strah i izbjegavanje dodira,
- košmarni snovi,
- autodestruktivan stav prema sopstvenim socijalnim relacijama, po principu : „Ne zaslužujem ništa dobro“
- ...do razvijanja psihosomatskih bolesti, kad organizam preuzme na sebe bol duše, jer je i to lakše
- ...pa do depresije, suicidalnih ideja, pokušaja suicida, suicida
- ...i još smo daleko od kraja nabrojanja!

Naglašavaju se odbrambeni mehanizmi potiskivanja i odvajanja emocionalnog sadržaja od fakata u pamćenju...odrasla osoba ili se ne sjeća dijela života uopšte, ili se sjeća okvira, slike, bez popratne emocije. Razvija se i u daljem životu problem sa prepoznavanjem i doživljavanjem emocija...

Nisu sve posljedice nužno prisutne, niti će svako dijete zlostavljano u djetinjstvu kasnije razviti iste mehanizme, proći kroz iste poremećaje. Kako će i koliko snažno pretrpljeno iskustvo djelovati na kasniji tok razvoja ličnosti, zavisi od mnoštva faktora, između ostalog od snaga i potencijala djeteta i socijalno-emotivnog okruženja - snaga razvijenih u, uslovno

rečeno, zdravom/nezdravom dijelu porodičnog i užeg i šireg socijalnog bitisanja, spleta životnih okolnosti i još mnogo faktora, ali ipak...posljedice UVI JEK POSTOJE!

Priča je gotovo beskrajna...ipak, jednom započetu moguće ju je i sretnom kraju dovesti.

Prije svega: Ako se desilo zlostavljanje i ako vam se dijete povjeri, VJERUJTE MU I BUDI TE TU ZA NJEGA!

Važno je da od vas čuje:

- Da mu vjerujete
- Da nije krivo za ono što se desilo
- Da je hrabro jer vam je reklo
- Da vam je žao što se to dogodilo
- Da nije jedino...da nije samo i usamljeno!
- Da nikada nije odgovorno za ponašanje koje počini odrasla osoba u njegovom društvu. Odrasle osobe odgovorne su za vlastite postupke!!
- I da mu se može pomoći i sad!

Dok ga slušate:

- Ostanite mirni!
- Nemojte se zgražavati, bez obzira koliko strašno bilo to što čujete!
- Ne postavljajte pitanja u kojima sugerirate odgovor
- Nemojte pretpostavljati - Vi ne znate šta se dogodilo i kako se osoba osjeća!
- NIKADA nemojte obećati nešto što nećete moći ispuniti (npr. da nećete nikome reći).
- NIKADA ne učutkujte osobu, ne govorite joj da treba praštati, zaboraviti i sl.
- Ne žurite, posvetite mu/joj dovoljno vremena!

· U skladu sa željama djeteta, trenutkom u kom se ono obratilo i ostalim faktorima, potražite pomoć kod stručnih lica osposobljenih za bavljenje ovim problemima!

I neka ovo bude samo prvi korak ka izlaženju iz dječijeg mraka!

Najučinkovitija mjera u sprečavanju zlostavljanja djece jest PREVENCIJA. Prevencija treba da se tiče svih obasti društva od porodice do najširih društvenih grupa.

Ono što kao roditelj možete uraditi jeste:

Razgovarajte s djecom o potencijalnim opasnostima, pristupite smireno, sabrano i bez zastrašivanja. Djeca već znaju da seseksualno zlostavljanje događa. Neka znaju da ste voljni razgovarati o zlostavljanju. Važno je započeti učiti ih tim vještinama rano, jer su često zlostavljana već predškolska djeca. Što je dijete mlađe, to jednostavnije i jasnije trebaju biti informacije.

Ono što kao odrasli možete učiniti:

Pričajte stalno i naglas! Jednom razbijen taboo više nema snagu da napravi takvu štetu!

Ona floskula da se „stvari dešavaju uvijek u tuđem dvorištu“ ovdje nema prava stajati, jer ne postoji kategorija MOJE DI JETE, TVOJE DI JETE...postoji samo - DI JETE!

Irena Spasojević, dipl.psiholog

Sanja Srdić, dipl.psiholog

